

УДК 332.155

Нечипоренко В.В., к. с.-г. н., доцент ©
Сумський національний аграрний університет

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА В СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

В статті проведено аналіз економічної ефективності виробництва молока Сумської області, здійснено аналіз динаміки його валового виробництва, розглянуто склад і структуру витрат виробництва молока та основні економічні показники.

Ключові слова: валовий надій, собівартість, прибуток, рентабельність

Вступ. Найважливішою галуззю продуктивного тваринництва України є молочне скотарство, яке постачає незамінні продукти харчування і цінну сировину для харчової і переробної промисловості. Але, нажаль, нинішня ситуація в молочній галузі далека від задовільної, а в більшості регіонів є кризовою. Це зумовлює необхідність вивчення рівня економічної ефективності виробництва молока.

Економічна ефективність виробництва молока галузі характеризується системою натуральних і вартісних показників, а саме, чисельністю поголів'я великої рогатої худоби, у тому числі корів; надоем від однієї корови; валовим виробництвом молока, виходом телят; витратами кормів та праці у розрахунку на 1 ц молока; собівартістю 1 ц молока; ціною реалізації 1 ц молока; валовим обсягом реалізованого молока, собівартістю реалізованого молока; виручкою від реалізації; прибутком від реалізації; рівнем рентабельності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні і практичні аспекти підвищення ефективності молока знайшли своє відображення в працях вчених-економістів: П.С. Березівського, П.Т. Саблука, В.Й. Шиян, В.Я. Месель-Веселяка, М.П. Коржинського та інших.

Результати досліджень. Для успішного виконання задач по збільшенню виробництва молока потрібен аналіз, який дасть можливість виявити резерви подальшого збільшення поголів'я та підвищення його продуктивності.

Аналіз економічної ефективності виробництва молока у сільськогосподарських підприємствах Сумської області слід розпочати з вивчення динаміки поголів'я стада, продуктивності та валового виробництва молока (таблиця 1).

Як свідчать показники таблиці 1, в цілому по Сумській області спостерігається тенденція скорочення поголів'я корів. Так якщо поголів'я корів в 2008 році в порівнянні з 2006 роком зменшилось на 10,9 тис. голів або на 19,8 %. А тому, слід налагоджувати умови для розширеного відтворення стада. Крім

цього, слід зазначити, що в сільськогосподарських підприємствах спостерігається тенденція щодо збільшення надою на одну корову.

Таблиця 1

**Динаміка валового виробництва молока
в сільськогосподарських підприємствах Сумської області**

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2008 р. у % до 2006 р.
Поголів'я корів, тис. гол.	55,0	47,7	44,1	80,2
Надій молока на 1 корову, кг	2822,0	2996,0	3202,0	113,5
Валовий надій, тис. т	155,2	142,9	141,2	91,0

Продуктивність корів в 2008 року в порівнянні з 2006 роком збільшилась на 380,0 кг (13,0 %). Не дивлячись на збільшенні продуктивності корів, валовий надій також знижується. в 2008 році він склав 91,0 % від рівня 2006 року оскільки темпи збільшення продуктивності корів не випереджають темпи зниження їх поголів'я.

Одним з важливих показників економічної ефективності виробництва молока є його собівартість. Вона залежить від двох основних комплексних факторів – продуктивності корів і виробничих витрат на 1 голову худоби. Розмір матеріально-грошових затрат в розрахунку на 1 корову характеризує рівень інтенсивності виробництва.

Таблиця 2

Склад і структура витрат на 1 голову і 1 ц молока

Статті витрат	2006р.			2008р.			Відхилення (+; -)		
	1 гол., грн.	1 ц, грн.	%	1 гол., грн.	1 ц, грн.	%	1 гол., грн.	1 ц, грн.	п.в.
Витрати на оплату праці	175,3	19,3	21,2	606,3	29,6	19,7	431,0	10,3	-1,5
Відрахування на соціальні заходи	20,7	2,3	2,5	138,3	6,8	4,5	117,6	4,5	2,0
Матеріальні витрати, які увійшли в собівартість продукції	588,8	64,9	71,2	2164,3	105,6	70,4	1575,5	40,7	-0,8
в т.ч. корми	420,1	46,3	50,8	1589,4	77,5	51,7	1169,3	31,2	0,9
нафтопродукти	86,8	9,6	10,5	362,8	17,7	11,8	276,0	8,1	1,3
електроенергія	46,3	5,1	5,6	159,8	7,8	5,2	113,5	2,7	-0,4
оплата послуг і робіт, що виконані сторонніми організаціями	35,6	3,9	4,3	52,3	2,6	1,7	16,7	-1,3	-2,6
Амортизація	24,0	2,6	2,9	102,4	4,9	3,3	78,4	2,3	0,4
Інші витрати	18,2	2,0	2,2	61,5	3,0	2,0	43,3	1,0	-0,2
Всього	827,0	91,2	100,0	3072,8	149,9	100,0	2245,8	58,7	x

Як бачимо з даних таблиці 2, 2008 році в порівнянні з 2006 роком підвищилась собівартість 1 ц молока на 58,7 грн або на 64,3%. При цьому значно зросли виробничі затрати на утримання 1 корови на 2245,8 грн (в 3,7 рази).

Стаття витрати на оплату праці у 2008 році також зросла як на 1 ц – на 10,3 грн, так і на 1 голову - на 431,0 грн. Відрахування на соціальні заходи по обом показникам зросли на 1 ц на 4,5 грн, а на 1 голову – 117,6 грн. Зростання витрат по цій статті пов'язані зі збільшенням витрат на оплату праці.

Показники статті матеріальних затрат збільшилися на 1575,5 грн. на 1 гол. та 40,7 грн. на 1ц. У 2008 році дана стаття займала 70,4 % витрат на 1 ц і на 1 голову, у 2006 році – 71,2 %. На таку зміну вплинули: стаття «корми», яка займає найбільш питому вагу в структурі матеріальних витрат 51,7 % у 2008 році, що на 0,9 п.в. вище ніж у 2006 році, таке збільшення є деякою мірою виправданою, оскільки підвищилась продуктивність корів. Вартість нафтопродуктів збільшилась у 4,2 рази та 1,8 раз у 2008 році по відношенню до 2006 року як на 1 голову так і на 1 ц. Причиною цього стало зростання цін на паливо – мастильні матеріали.. Таку ж тенденцію мають витрати на електроенергію - у 3,5 раз на 1 голову та у 1,5 рази на 1 ц пов'язане не з тим, що в господарствах почали більше споживати електроенергії.

Роблячи узагальнюючий висновок по складу та структурі витрат слід відмітити, що найбільшу питому вагу серед витрат займають матеріальні витрати – 59,8 % у 2006 році і 66,0 % у 2008 році.

Аналіз економічної ефективності виробництва молока розглянемо в таблиці 3.

Таблиця 3

**Основні показники економічної ефективності виробництва
і реалізації молока**

Найменування показників	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2008 р. у % до 2006 р.
Загальний обсяг виробленого молока, тис.т	155,2	142,9	141,2	91,0
Кількість реалізованого молока, тис. т	115,7	118,1	126,4	109,2
Середня ціна реалізації 1 ц молока, грн.	84,5	134,9	148,1	175,3
Повна собівартість 1 ц молока, грн.	91,2	112,7	149,9	164,3
Виручка від реалізації молока, тис. грн.	97707,1	121942,0	161555,0	165,3
Прибуток (+), збиток (-) – всього, тис. грн.	-7771,9	-16710,3	-1910,0	29,3
Рівень рентабельності (+), збитковості(-), %	-7,3	19,7	-1,2	6,1 п.в.

Наведені розрахунки в таблиці 3 свідчать, що обсяг виробленого молока зменшився на 9% тоді як кількість реалізованого молока зросла на 9,2 %. На це вплинуло підвищення ціни реалізації 1 ц молока на 63,6 грн. в 2008 році порівняно з 2006 роком. Отже, економічна ефективність молочного скотарства значною мірою залежить від цін реалізації молочної продукції, які визначають рівень відшкодування витрат виробництва і формують відповідні умови розширеного відтворення в галузі. Так, в 2006 р. та 2008 р. ціни реалізації були

нижчі за собівартість 1 ц молока на 6,7 та 1,8 грн відповідно, виробництво його було збитковим. Протилежну ситуацію можна констатувати в 2007 році, де реалізаційна ціна покривала витрати і виробництво молока було рентабельним (19,7%).

Слід також відмітити зниження економічної ефективності виробництва молока в 2008 році в порівнянні з 2007 роком. Рівень рентабельності знизився на 20,9 п. п., що пояснюється перш за все зростанням повної собівартості 1 ц продукції на 58,7 грн. або 64,3 %. По відношенню до 2006 року дана ситуація змінилася на краще, хоча рівень збитковості і склав 1,2%.

Висновки. Проаналізувавши основні показники економічної ефективності виробництва і реалізації молока в сільськогосподарських підприємствах Сумської області приходимо до висновку, що за останній період намітилися деякі негативні тенденції: зменшилися об'єми виробництва молока, підвищилася собівартість одиниці продукції, зменшився прибуток тощо.

Таким чином, основний шлях підвищення ефективності виробництва молока повинен ґрунтуватися на зниженні собівартості продукції молочного скотарства та оптимізації виробничих витрат. В свою чергу, ситуація, що склалася в галузі тваринництва зумовлена збитковістю виробництва, через несприятливу цінову політику на ринку та відсутністю ефективного механізму підтримки сільськогосподарських підприємств. І одним із важливих завдань сільського господарства як в Сумській області, так і в Україні в цілому є подолання кризового стану в галузі молочного скотарства. Це можливо за умов відтворення поголів'я корів, підвищення їх продуктивності та удосконаленню маркетингової системи виробництва і збуту молочної продукції.

Література

1. Березівський П.С. Методичні питання визначення та аналізу економічної ефективності виробництва продукції молочного скотарства // Вісник аграрної науки. – 1999. – №2. – С. 69-74.

2. Месель-Веселяк В.Я. Підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва // Економіка АПК. – 2005. - № 6. – С. 17-26.

Summary

The analysis of economic efficiency of production of milk of Sumy region is conducted in the article, the analysis of dynamics of his gross production is carried out, composition and structure of charges of production of milk and basic economic indicators is considered.

Стаття надійшла до редакції 13.04.2010